

Tehnoredactare, copertă: Andreia E. Breaz
Corectură: Laszlo Alexandru
Coordonatorul *Colecției de Italiană*: Laszlo Alexandru

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

PIRANDELLO, LUIGI

Nuvele pentru un an / Luigi Pirandello;

trad. de Laszlo Alexandru. – Cluj-Napoca: Ecou Transilvan,
2019-2025

15 vol.

ISBN 978-606-730-498-5

Vol. 13: *Candelora*. – 2025. – ISBN 978-630-311-241-1

I. Laszlo, Alexandru (trad.)

821.131.1

© Laszlo Alexandru

Toate drepturile sunt rezervate.

Reproducerea integrală sau parțială a acestei ediții fără
acordul scris al Editurii Ecou Transilvan și al autorului este
interzisă, considerată ediție pirat și se pedepsește conform
legii.

Editura ECOU TRANSILVAN, Cluj-Napoca, 2025

Editor: Nadia Fărcaș

e-mail: office@edituraecou.ro

telefon: 0745.828.755; 0364730441

www.edituraecou.ro

LUIGI PIRANDELLO

NUVELE PENTRU UN AN

Volumul 13

Candelora

Traducere de
Laszlo Alexandru

Editura Ecou Transilvan
Cluj-Napoca
2025

Candelora

(Candelora)

Nane Papa, cu mâinile grăsuțe agățate de borurile pălăriei vechi, deformate, îi zice Candelorei:

- Nu-ți rentează. Ascultă-mă pe mine, dragă. Nu-ți rentează.

Și Candelora, furioasă la culme, îi strigă:

- Da' ce-mi rentează atunci? să rămân cu tine? să crăp aici de furie, de scîrbă?

Nane Papa, calm, trăgînd tot mai tare de pălărie:

- Da, dragă. Dar fără să crăpi. Cu un strop de răbdare. Uite, să ți-o zic pe aia dreaptă, Chico...

- Îți interzic să-i spui așa!

- Dar tu nu așa îi spui?

- Tocmai fiindcă eu îi spun așa!

- Ah, bine. Credeam că îți face plăcere. Atunci vrei să-i spun baronul? Baronul. Eu zic că baronul te iubește, draga mea Candelora, și cheltuiește cu tine...

- Ah, cu mine cheltuiește? Caraghiosule! Nenorocitul! Nu cheltuiește mai mult cu tine?

– Dacă nu mă lași să termin... Cheltuiește cu mine și cu tine baronul. Dar vezi? Dacă el cheltuiește mult mai mult cu mine, ce înseamnă? Ia gîndește-te. Înseamnă că te apreciază pe tine, doar fiindcă primești lustru de la mine. Asta nu poți s-o negi.

– Lustru? se apucă iar să strige Candelora, în culmea mîniei. Da, lustru la ăștia...

Își ridică un picior și-i arată pantoful.

– Rușine primesc! rușine! rușine!

Nane Papa zîmbește și, mai calm ca niciodată, răspunde:

– Nu, scuză-mă. Rușine eu, eventual. Sînt soțul tău. Țasta e aspectul cel mai important, crede-mă, Loretta. Dacă n-aș fi soțul tău și, mai ales, dacă n-ai mai sta cu mine, sub acest acoperiș ospitalier, toată plăcerea, pricepi? ar dispărea. Aici ei pot veni să te onoreze nepedepsiți, și toți cu o plăcere cu atît mai mare, cu cît tu, să spunem așa, îmi provoci dezoanore și rușine. Fără mine, tu, Loretta Papa, ai deveni imediat un lucru mărunț, fără valoare și foarte riscant, pentru care Chico... baronul, n-ar chel... Ce faci? Plîngi? Ei, nu, haide! Glumesc...

Nane se apropie de Candelora; încearcă s-o ia de bărbie; dar Loretta îi înhață mîna; deschide gura, ca o sălbăticiune, și își înfige dinții în brațul său; lung, lung; fără să-i dea drumul, strîngînd tot mai tare, furios.

Aplecat, să-și țină brațul comod la nivelul gurii ei, Nane scrișnește și el din dinți, dar pentru a zîmbi mut la durerea fulgerătoare ce-l face să pălească.

Ochii i se fac tot mai sclipitori și tăioși.

Apoi, cînd dinții Candelorei se desprind, ce deliciu! simte ca o pată de foc în braț.

Nu spune nimic.

Își ridică încetișor mîneca hainei; cea a cămășii nu se înalță. Pînza s-a adîncit în carnea rănită. Mîneca albă e pătată pe mijloc cu roșu. Un cerc înșingerat: cercul dinților puternici ai Candelorei, întipăriți acolo, unul cîte unul. Ia să te văd cum ți-o ridici! Dar, pînă la urmă, tot zîmbind și încă foarte palid, Nane izbutește. Brațul îi e devastat. Roată, fiecare urmă de dinte este o rană, iar înăuntru carnea e neagră.

– Vezi? îi spune Nane, arătîndu-i.

– Inima ți-aș mîncă-o așa! urlă Candelora, ghemuită pe scaun.

– Știi – spune Nane. Și tocmai pentru dorința asta, o să vezi că te vei convinge să nu pleci. Hai, scoate-ți pălărioara. Un pic de tinctură de iod, ca să îndepărtezi veninul; niște vată cu spirt și un pansament mic. Acolo, în sertarul biroului meu, Loretta: al doilea pe dreapta. Știu că ești un mic animal care mușcă și, tocmai de asta, țin la îndemînă provizii de remediu urgent.

Candelora îi ridică brațul și se uită: se uită în trecere.

Nane, în timp ce ea face asta, o admiră.

Este o minunăție de forme și culori Candelora, o sfidare plină de dispreț în ochii săi de pictor, care o descoperă mereu nouă și diferită.

La această oră a amiezii, aici, în grădina vilei mici, în bătaia soarelui negru de august, care se decupează în umbre violente, este înspăimântătoare. Întoarsă de dimineață, după baia în mare, descărnată și prăjită de soare și aerul sărat, are în ochii limpezi, arși, în bărbia un pic adâncită, în părul blond, aspru, un aer de căpřiță adormită în voluptate. Cu brațele robuste, goale, decojite și șoldurile puternice, parcă vrea să sfișie la orice mișcare rochița fragilă, de pânză albastră, lipită de ea, care țipă pe carnea arsă.

Vai, ce ridicolă e rochia aia!

Candelora a înotat goală, toată dimineața; goală, pe plaja pustie, și-a presărat și și-a pătat cu nisip încins carnea tare, în bătaia soarelui, simțind sub tălpile picioarelor freamătul proaspăt al spumei mării. Cum mai poate oare să-i ascundă goliciunea zvâcnită rochița aia, de culoarea cerului? Luată din decență, de fapt o face să apară mult mai indecentă decât dacă ar fi goală.

Plină de mînie, ea observă admirația din ochii lui și, instinctiv, are un zîmbet flatat, care însă o enervează imediat. Devine rînjet, zîmbetul acela; un rînjet care deodată se frînge în hohote de plîns.

Și Candelora o ia la fugă spre vila mică.

Nane Papa, aproape fără să vrea, se strîmbă la față, într-o schimonoseală ștregărească, urmărind-o cu ochii; apoi își privește brațul rănit, care la soare îl arde rău; apoi, cine știe de ce, simte și el că-l înțeapă lacrimile din ochi.

Este groaznic, într-adevăr, în plină amiază sufocantă de august, să îți dai seama așa, într-o pauză, că viața te apasă, plină de rușine și scîrbă, și să te apuce mila, în timp ce transpiri, pentru greutatea, asupra sufletului, a acelei rușini și a acelei scîrbe.

În toată mizeria soarelui torid, prin grădina despicată de umbre, Nane Papa simte acum înțelesul (un înțeles care îl apasă, îl izbește și aproape îl înspăimîntă) al prezenței atîtor lucruri nemișcate și parcă suspendate cu uluire în fața lui: copacii, tulpinile înalte de salcîm, bazinul cu cercul de rocă artificială și cu oglinda verde de apă bălțită, scaunele.

Ce așteaptă astea?

El se poate mișca; poate chiar să plece. Dar ce ciudat! Se simte parcă privit de toate lucrurile

nemișcate, din jur; și nu numai privit, ci și parcă legat de farmecul ostil, aproape ironic, degajat de înțepeneala lor uimită, care îi face să pară inutilă, neghioabă și caraghioasă posibilitatea sa de-a pleca.

Grădina aceea reprezintă bogăția baronului Chico. El, Nane Papa, stă acolo de vreo șase luni; și, doar în dimineața asta, a simțit nevoia nestăpînită de-a pune sub ochii săi și ai Candelorei, întoarsă de la mare, toată rușinea lui și a ei, cît era de mare; dar rîzînd, fiindcă de-acum Candelora avea pretenția să iasă din rușinea asta, dacă – zicea ea – *se poate*.

Păi da! Fiindcă acum se vînd bine tablourile lui Nane Papa, iar valoarea artei sale noi, foarte originale, s-a impus, nu fiindcă era într-adevăr înțeleasă, ci fiindcă imbecilitatea vizitatorilor bogați ai expozițiilor de artă a fost obligată de critică să se oprească în fața pînzelor lui.

Critica? O vorbă goală, critica! O vorbă, care nu trăiește decît în izmenele unui critic. Iar criticul la care Candelora, într-o zi, din disperare, a vrut să meargă pentru a-i striga în obraz că nu-i corect ca un artist ca Nane Papa să moară de foame, acel critic (cel mai ascultat dintre toți) a vrut de fapt, cu un articol magistral, să atragă atenția imbecililor asupra artei noi și foarte originale a lui Nane Papa, dar a vrut de asemeni ca această recunoaștere a artistului să fie – să nu spunem plătită – ci grațios

recompensată cu cea mai vie recunoștință a Candelorei. Și Candelora, imediat, nu doar față de acel critic, ci față de toți admiratorii mai fanatici ai noii arte a soțului ei, amețită de victoria care poate i se părea că trebuie s-o coste cine știe cît, imediat, s-a dovedit foarte recunoscătoare; foarte recunoscătoare față de toți, mai ales față de acel baron Chico, ajuns chiar – iată – să-i găzduiască în mica lui vilă, ca să aibă onoarea de-a oferi adăpost unui miracol al artei, unui fiu al gloriei... Și ce tratament! ce cadouri! ce petreceri!

Doar n-a costat-o nimic să facă asta, nimic rău, pe sărmana Candelora!

I-a fost frică de sărăcie, asta e. Ea zice că nu; zice că era înfuriată, nu speriată; fiindcă sărăcia aceea nu ținea de mizerie, de degradare; ținea de nedreptatea față de meritele lui. Această nedreptate a vrut s-o răzbune. Dar cum? Iată cum: vila, mașina, barca, aurul, bijuteriile, călătoriile, hainele, petrecerile... Și a simțit un mare dispreț pentru el, rămas neschimbat, nici trist, nici bucuros, neglijent ca înainte, fără altă bucurie în afară de culorile lui, fără altă dorință decît să facă săpături, să facă săpături în arta sa, din nevoia mereu neîmplinită de-a ajunge în străfundurile ei, cît mai adînc îi era cu putință, încît să nu mai vadă nimic

din fantasmagoria caraghioasă a vieții care se agită în jurul lui.

Poate, sau chiar sigur, reprezintă gloria lui această fantasmagorie caraghioasă: bijuteriile, luxul Lorettei, invitațiile, petrecerile. Gloria lui și, de ce nu?, rușinea lui. Dar ce-i pasă?

Toată viața lui, toate cele ce trăiesc în el le pune, le dăruiește, le cheltuiește pentru plăcerea de-a umple de carne o frunză, devenind el însuși pastă carnoasă, fibre și vine ale acelei frunze; țeapănă și golașă o piatră, care să trăiască și să se simtă ca o piatră pe pînză; și numai asta îl interesează.

Rușinea lui? viața lui? viața celorlalți? Lucruri străine, trecătoare, de care e inutil să ținem seama. Arta lui, doar ea trăiește, opera care își dobîndește atotputernic trupul din lumina și frămîntarea sufletului său.

Dacă asta i-a fost soarta, e semn că nu putea fi altfel. I se pare deja prea departe să se mai gîndească la așa ceva!

Și așa, ca din depărtare, i-a spus Lorettei, în această dimineață, că i-ar fi plăcut, firește – vai, dar fără să dea nici o greutate afirmației – i-ar fi plăcut să aibă lîngă el, în viață, o femeie cumsecade, pe care sărăcia să n-o fi înfuriat în asemenea hal; o tovarășă modestă și blîndă, să se poată odihni la sînul ei; care să-i fi inspirat, cu suferințele ei,

aceeași milă pe care i-o inspira odinioară arta lui nerecunoscută.

Loretta, bineînțeles, a sărit pe el ca o pisică turbată.

Dar ce face, de atunci? Nu se mai întoarce cu tinctura de iod, vata și pansamentul? S-a dus sus plîngînd, sărăcuța...

Acuma vrea să fie iubită Loretta. Iubită de el, poate de ciudă, împotriva indifferenței sale. Nu-i o nebulie? Dacă el ar iubi-o cu adevărat, ar trebui s-o ucidă. E nevoie de indifferența aceea, ca o condiție obligatorie pentru a suporta rușinea pe care o reprezintă ea alături de el. Să iasă din rușinea asta? Dar cum mai e cu putință acum, dacă amîndoi o poartă înăuntru, în afară, împrejur? Singura soluție e asta, să nu-i dai importanță și să mergi înainte, el pictînd, ea distrîndu-se, cu Chico deocamdată, apoi cu altul, dar și cu Chico și altul laolaltă, fără griji. Lucruri de-ale vieții, prostioare... Într-un fel sau altul, trec și nu lasă urme. Să rîzi, între timp, de toate lucrurile născute greșit, ce rămîn să se chinuie, în formele lor nenorocite și hidoase, pînă cînd, cu trecerea vremii, se prăbușesc în cenușă. Fiecare lucru poartă în sine chinul formei sale, chinul că e astfel și nu poate fi altfel. Tocmai în asta constă noutatea artei lui, în faptul că le transmite altora chinul formei. Știe prea bine că orice cocșat trebuie să se resemneze să-și poarte cocoșa. Și la fel ca